

idee van gehad dat dáár een minister in zou zitten. In al zijn politieke gesprekken vond ik hem sympathiek maar vaag. Daarbij een man van plotseling invallende gedachten en dat vond ik een gevaar, omdat die gedachten na een poosje veelal weer moesten worden losgelaten.¹

In december '43 werd Schermerhorn uit de gijzeling ontslagen – hij vond nadien een duidelijke aansluiting bij de illegaliteit. Voor *Je Maintiendrai*, het uit de Unie voortgekomen illegale blad, schreef hij bijdragen en hij werd, zoals al bleek, in de hongerwinter een van de adviseurs van de leiding der Knokploegen.

Schermerhorn bracht voor het minister-presidentschap grote gaven mee: hij was veelzijdig, hij had een snel verstand en een grote werkkraft, hij durfde leiding geven en hij inspireerde zijn medewerkers. Daar stond tegenover dat hij, eerder een intellectueel dan een politicus, toch niet geheel op zijn plaats was in de onbarmhartige wereld van de staatkunde; daarvoor was hij, aldus Janzen, 'te weifelend soms en dan weer te hoogdravend'² en soms ook (Tilanus had dat scherp gezien) te impulsief. Drees, die een indruk van grote redelijkheid placht te maken, kon bikkelhard zijn – Schermerhorn miste zulk een harde kern. Erkend zij overigens dat geen Nederlandse minister-president ooit in een meer ontredderd land begon te fungeren dan hij. Dat hij met een veelheid aan urgente problemen geconfronteerd zou worden, was hem duidelijk – zo óók, dat veler hooggespannen verwachtingen onmogelijk vervuld zouden kunnen worden en dat de ontevredenheid zich dan op zijn kabinet zou concentreren. 'Wie in deze put springt, is', zei hij in zijn afsluitend gesprek met de koningin, 'na een half jaar een verloren mens.'³

★

In de loop van de formatie moest een voorlopig regeringsprogramma opgesteld en moesten kandidaat-ministers benaderd worden. Het een hing met het ander samen: aan het voorlopige regeringsprogramma zouden kandidaat-ministers een eigen bijdrage willen leveren – ook zouden er onder hen zijn die het ministerschap slechts zouden willen aanvaarden, als zij wisten wat er op hoofdpunten in het voorlopige

¹ G. Puchinger: *Tilanus vertelde mij zijn leven*, p. 245. ² J. P. Janzen in *Socialisme en Democratie*, 1972, p. 552. ³ Getuige Schermerhorn, *Eng.*, dl. V c, p. 470.